

Vrouwen gaan vreemd

Interculturele KAV-groepen
verleggen grenzen in Brussel

| Eva Brumagne |

Fatiha, Jamila, R'himou, Neriman, Iwon en Myriam pikken geregeld een KAV-activiteit mee in het Brusselse. Aan aanbod geen gebrek. Gymnastiek, een uitstap naar Antwerpen, een vormingsavond over de eindtermen van de kinderen, ontbijtcinema. Maar ook: een verfraaiingsactie in de buurt of het organiseren van een wijkfeest. Ontmoeting staat centraal.

*Vrouwen gaan vreemd.
Nee, niet wat je (misschien) denkt.
Interculturaliteit is het sleutelwoord.*

De interculturele werking van KAV in Brussel vloog midden jaren negentig uit de startblokken. Rellen in Vorst maken de nood aan harmonieus samenleven van verschillende bevolkingsgroepen pijnlijk duidelijk. Bange blanke vrouwen sensibiliseren via vorming volstaat niet langer. De overheid maakt middelen vrij om dit intercultureel samenleven vorm te geven in de praktijk en KAV springt op de kar. Via concreet aanbod voor vrouwen trekken vijf jonge beroepskrachten in de meest kansarme wijken van Brussel culturele uitwisseling op gang.

De doelgroep van de interculturele werking in Brussel zijn vrouwen die leven in kansarme buurten. De keuze voor deze buurten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is ingegeven door twee elementen: de missie van de organisatie enerzijds en de richtlijnen van het Stedenfonds en de subsidiëringsregeling voor de samenlevingsinitiatieven (Vlaamse Gemeenschapscommissie) anderzijds. Het Stedenfonds, voorheen Sociaal Impulsfonds, beoogt impulsen te geven in/aan kansarme wijken om daadwerkelijk te sleutelen aan kanssenarmoedebestrijding. Het programma bepaalt de wijken waar impulsen nodig waren. De keuze gebeurt op basis van de *Atlas van achtergestelde buurten in Vlaanderen en Brussel*.

Zeven indicatoren

Zeven indicatoren bepalen de afbakening van de achtergestelde buurten. Elke indicator krijgt een drempelwaarde. Indicators zijn onder meer de graad van werkloosheid (hoger dan of gelijk aan 15% van de beroepsbevolking), het bezit

van een telefoon door een huishouden (minder dan 70% van het totale aantal huishoudens) en het percentage Turken of Marokkanen (hoger dan of gelijk aan 5% van de totale bevolking). Wordt die drempelwaarde minstens vier keer overschreden, dan is de buurt achtergesteld. Momenteel ondersteunt KAV een vijftiental interculturele groepen in deze buurten in Brussel.

De participerende allochtone vrouwen maken overwegend deel uit van 'klassieke' gezinnen met kinderen. Een klein percentage behoort tot een éénoudergezin. De autochtone vrouwen kennen vaak een minder stabiele gezinsituatie. Het aantal alleenstaanden ligt hier hoger. Allochtone families leven vaak geconcentreerd in bepaalde wijken. Dit leidt tot veel confrontaties (sociale controle), wat een aantal vrouwen als beklemmend ervaart. Sommigen willen graag ontsnappen aan de buurt. Zeker vrouwen die er door hun huwelijk terecht zijn gekomen ervaren deze netwerken als dwingend.

De opvoeding van de kinderen is een gedeelde verantwoordelijkheid van de familie. Toch valt op dat de concrete dagelijkse verantwoordelijkheid op de schouders van de vrouwen berust. Ze voelen zich dikwijls alleen in het opvoeden van hun kinderen en hebben er veel vragen bij. Hun kinderen volgen vaak Nederlandstalig onderwijs, als dit in de buurt aangeboden wordt. De ouders hier hebben niet

Eva Brumagne

is hoofd van de dienst Communicatie
KAV – Vrouwen die bewegen.

altijd zicht op de mogelijkheden die het onderwijs biedt. Hun kinderen komen dikwijls in het deeltijds of beroepsonderwijs terecht. Vooral meisjes stromen door naar het algemeen secundair onderwijs. Ze presteren doorgaans beter dan jongens. Een aantal jongeren haakt af omdat het onderwijs niet aansluit bij hun leefwereld. De betrokkenheid van de ouders op de school is vaak veeleer beperkt. Toch blijkt de schoolpoort de ideale plek om hen warm te maken voor de interculturele werking in hun buurt.

Een derde van de deelnemende vrouwen is niet geletterd. Laaggeschooldheid en laaggeletterdheid primeren. Deze vrouwen spreken naast hun moedertaal het vaakst - en vaak ook het best - Frans. Hun kennis van het Nederlands is beperkt. Ze ervaren dat als een gebrek.

Sleutels tot succes

Kansarme vrouwen in Brussel *spotten* volstaat niet om een interculturele werking al tien jaar draaiende te houden. Wat zijn de sleutels van dit succes?

1. Een interculturele werking uitbouwen kan maar als dit past in de visie van de organisatie. Ons doel is om multiculturele groepen op te richten en te verzelfstandigen. Hen kansen te bieden tot interculturalisering door ontmoetingskansen te creëren. Uitwisseling van culturele verschillen lukt vanuit een gemeenschappelijk 'vrouw zijn'. Een maatschappelijke context die almaar meer multicultureel wordt, en tegelijkertijd verrechtst, maakt uitwisseling noodzakelijk. Het opent deuren voor begrip en waardering. Finaal is de gelijkberechtiging en het stimuleren van zelfont-

"Ik ben erbij om mijn Nederlands verder bij te schaven en te onderhouden. Dit is belangrijk omdat mijn zoon in een Nederlandstalige school zit. Ik vind ook het contact met andere vrouwen belangrijk. We leren veel dingen van mekaar, we kunnen ook veel met mekaar delen. Dan weet je dat je niet alleen staat met bepaalde kopzorgen. Ik had er behoefte aan om leuke dingen te doen samen met andere vrouwen. Wilde bijleren ook, dingen doen die je niet alleen zou doen." (Nadia, deelnemster, in: *Vrouwen gaan vreemd*, p.18.)

"De vorming en de activiteiten van KAV-intercultureel zijn informatief en leerrijk op vele vlakken. Je verruimt je horizon zowel inhoudelijk als qua contacten met andere vrouwen. Want je hoort dat anderen een andere visie hebben op bepaalde dingen. Van meningsverschillen leer je, tijdens discussies met andere vrouwen, veel bij. We leren omgaan met diversiteit." (R'himou, deelnemster, in: *Vrouwen gaan vreemd*, p. 19.)

plooiing van alle vrouwen het doel. Op dit vlak verschilt deze interculturele werking niet van de gangbare KAV-werking in Vlaanderen en Brussel.

2. Een stevige logistieke en financiële ondersteuning is een *must*. De uitbouw van zo'n werking vergt veel energie en middelen. Het doelpubliek is zelf meestal niet of nauwelijks in staat een (financiële) bijdrage te leveren. Projectfinanciering via de gemeenten bijvoorbeeld en samenwerking met organisaties, scholen, buurtcomités maakt het onmogelijke soms toch mogelijk.

3. Alles begint en eindigt met infrastructuur. Geen ontmoeting zonder ontmoetingsruimte. Geen naailes zonder leslokaal. De keuze voor een trefplaats moet rekening houden met figuurlijke drempels die de doelgroep kunnen hinderen. Een vergaderplek moet vertrouwen uitstralen (een schoollokaal is zo'n voorbeeld). De bereikbaarheid is ook cruciaal.

4. Enthousiast en competent personeel is een *conditio sine qua non*. (zie kader boven)

Beroepskrachten moeten autonoom kunnen functioneren en er een sterk probleemoplossend vermogen en flink wat doorzettingsvermogen op nahouden. Dat laatste is uiterst belangrijk. Bij de start van de werking ligt de lat hoog. Deelnemers, organisatie en medewerkers hebben hoge verwachtingen, die niet altijd kunnen worden ingelost. Medewerkers moeten leren werken met kleine stapjes, kleine verwezenlijkingen, kleine succeservaringen. Dat veronderstelt veerkracht om tegenslagen op te vangen, om dikwijls opnieuw te beginnen. (zie kader onderaan)

"Ik voelde me aangetrokken tot het project omdat het over vrouwen ging. Vrouwen zitten vaak in een ondergeschikte positie, op vele vlakken. Ik vond het tof te kunnen meewerken aan een emancipatieproces omdat ik rondom mij zoveel vrouwen zie die toch in een ondergeschikte positie zitten. Door omstandigheden krijgen mensen soms geen kans om zich verder te ontwikkelen en te ontplooiën. (...) Sommige mensen vinden vanzelf de weg, anderen hebben dat duwtje in de rug nodig." (R'Himo Assecoum, beroepskracht, in: *Vrouwen gaan vreemd*, p. 26.)

5. Doorzetten is de boodschap. Eenmaal gestart, volgen de groepen een eigen koers. Heel wat factoren hebben er invloed op: de mate van vertrouwen in de groep en de wer-

"De start van de interculturele werking in Brussel was zowel voor KAV als voor het personeel een avontuur. Het enige wat duidelijk was, was dat het om sociaal-cultureel werk ging, dat we andere culturen bij de werking wilden betrekken en dat we zouden starten in enkele Brusselse wijken. We stipelden de weg uit door regelmatig bij elkaar te zitten, te evalueren en bij te sturen waar nodig. Stap voor stap. We hadden in het begin een heel breed kader, het plan was zeker niet van bij het begin in kunnen en kruiken. De mensen die solliciteerden, stapten dus in een avontuur." (Claudine De Cuyper, beroepskracht, in: *Vrouwen gaan vreemd*, p. 24.)

"Ik ervaar als persoon en als werknemer van een organisatie dat we evolueren. We bereiken meer vrouwen, we groeien als team en we geraken beter georganiseerd. Dat stimuleert. We krijgen ook meer diepgang. De betrokkenheid van de vrouwen wordt groter. Ze maken bijvoorbeeld zelf promotie voor de werking. Mijn grootste motivatie zit in het feit dat ik merk hoeveel deugd de vrouwen aan de werking beleven en dat onze doelgroep evolueert. We brengen mensen in contact met dingen en situaties waarmee ze nog nooit te maken hebben gehad. Hun inbreng wordt steeds groter. (...) Ze volgen een opleiding, komen thuis op voor hun recht om aan onze activiteiten deel te nemen." (Cathy Van Remoortere in: Vrouwen gaan vreemd, p. 40.)

"In die vijf jaar ben ik ontzettend veranderd. Ik heb andere organisaties leren kennen zoals het actieve buurthuis. Met als gevolg dat ik nu voor buurtprojecten de woordvoerder van mijn wijk ben. Het zijn dingen die ik niet deed voor ik bij KAV kwam, maar van het ene kwam het andere en nu zijn mijn dagen erg gevuld tussen buurtwerk, de KAV, de cursus Nederlands enzovoort." (R'Himou in: Vrouwen gaan vreemd, p. 54.)

king; het verloop in de groep; de mate waarin de werking kan inspelen op concrete behoeften van de deelnemers; individuele gegevens van deelnemers (verhuis, werk...) en familiale omstandigheden, zeker met betrekking tot de kinderen. Het maakt het voortdurend werven van nieuw bloed een overlevingskwesitie. De vertrouwensrelatie tussen de groepsbegeleidster (een beroepskracht) en de groep is van groot belang.

activiteiten is Nederlands bij voorkeur de voertaal, maar soms is extra vertaling nodig en zelfs onmisbaar. Van lesgevers wordt in deze groepen wel wat gevergd: ze moeten voeling hebben met de groep, kunnen omgaan met de diversiteit ervan, bereid zijn om - waar nodig - een en ander in het Frans toe te lichten...

Het aanbod moet bovendien blijven inspelen op de behoeften van het doelpubliek. En die evolueren mettertijd. Bij de start van een nieuwe groep houden de onderwerpen van een bijeenkomst meestal verband met thema's zoals kinderen, opvoeding, verzorging, schoolresultaten. Deze focus op de directe leefwereld evolueert na verloop van tijd naar thema's die veeleer in relatie staan met het vrouw-zijn: lichaamsverzorging, relatievorming... In een volgende fase oriënteert de doelgroep zich meer en meer op de buitenwereld: de vrouwen

Groepen op weg helpen naar zelfstandigheid is het uiteindelijke doel. Niet gemakkelijk!

Alert zijn voor belemmerende factoren in de groepsdynamiek is cruciaal. Taal bijvoorbeeld mag geen uitsluitingfactor vormen. Tijdens de

volgen een opleiding of vorming, ze engageren zich in een schoolcomité of een buurtwerking.

Om grenzen te verleggen, worden vrouwen van verschillende groepen met elkaar in contact gebracht. Zulke bovenlokale activiteiten beogen de ontmoeting en het contact tussen allochtone en autochtone vrouwen te bevorderen.

6. Groepen op weg helpen naar zelfstandigheid is het uiteindelijke doel. Niet gemakkelijk! Begeleiders balanceren voortdurend op het snijpunt van sturend naar zelfsturend. Daarom is het belangrijk om snel sleutelfiguren aan te wijzen. Vrouwen die over een aantal vaardigheden beschikken én bereid zijn om een groep mee te trekken. Zij worden zelf ondersteund via kadervorming. (zie inzetstukje vorige blz.)

Meer weten?

In *Vrouwen gaan vreemd* geven Brusselse beroepskrachten hun ervaringen en kennis door. De uitgave houdt het midden tussen een beschrijving van de werking en een praktijkgids. Bestellen kan via het algemeen secretariaat van KAV of via de website: www.kav.be. Intercultureel werken doen we ook elders. KAV-Kleurrijk is een Antwerpse afdeling voor vrouwen die met een partner uit een andere cultuur samenleven.

“

Het aanbod moet blijven inspelen op de behoeften van het doelpubliek. En die evolueren metertijd.

De afdeling Waregem (West-Vlaanderen) pakte onlangs uit met *Doenja*. Hiervoor stak ze de Prijs voor de Harmonieuze Samenleving 2005 op zak. Contact opnemen kan via de provinciale secretariaten van KAV of via de website.

